

Kdo je zares na

Javnomenjske ankete vam zelo dobro kažejo. Pravzaprav kažejo, da ste praktično povozili svojo bivšo stranko LDS. Kako bi komentirali vašo trenutno pozicijo v političnem prostoru?

Ne gre za to, kdo naj bi koga povozil. Vsaka od obeh omenjenih strank ima svojo zgodbo, poleg tega pa rast Zares ni šla na račun sedanja LDS. Gre za neko krepitev, ki je bolj samosvoja, *sui generis*. Poglejte samo strukturo članstva naše stranke in videli boste, da je v Zares videlo priljubljenost za vpliv na politiko ogromno ljudi, ki prej niso bili niti v LDS pa tudi v večini drugih strank ne. Zato tudi opredeljevanja sicer anonimnih respondentov na različne ankete ne povezujem z razpadom LDS. Ta ima danes neko svojo drugačno zgodbo in znotraj nje se nova predsednica trudi definirati njen profil in ga okrepiti. Vzpostavlja druge prioritete in mislim, da je napačno in zelo prezgodaj soditi o njihni brezperspektivnosti. Po drugi strani pa mi kot povsem nova stranka sami peljemo neko svojo linijo. Nekaj prekrivanja med strankama zagotovo je in bi se mu bilo tudi zelo težko docela izogniti, ampak takšna delna prekrivanja bi lahko razbirali tudi v povezavi s kakšno drugo stranko. Zagotovo pa v tem ni mogoče prepoznati razlogov, ki bi odločilno vplivali na omenjeno rast podpore stranki Zares.

Glede na to, da vam kaže relativno dobro, ali morda pričakujete umazano predvolilno kampanjo?

Morebitne negativne predvolilne kampanje ne povzročajo dejstvom, da nam trenutno dobro kaže. Glede javnomenjskih raziskav sem zadržan, ne v smislu, da bi jih zavračal ali pa celo presojal po tem, ali so mi

njihovi rezultati všeč ali ne, ampak menim, da jih ne smemo precejevati. Vsekakor so nek kazalec, vendar zame niso niti absolutne številke v odstotkih niti vrstni red strank tisto, kar je najbolj uporaben in kredibilen podatek. Ključni so trendi: če se v različnih raziskavah različnih izvajalcev skozi več mesecev ujemajo gibanja posameznih izbir, potem tukaj je nekaj »mesa« in iz tega lahko izhajamo. Vse drugo: konkretne številke, odstotki, celo vrstni red med strankami, sploh tam, kjer ne gre za velike razlike, se mi zdi, da zna imeti zgolj učinek samozaslepljevanja. Skratka, v tem smislu naš rezultat ni slab, trend je pozitiven in obeta. Vemo tudi – in to je še važnejše –, da gre pri tem rezultatu bolj za pričakovanja, za »investicijsko povpraševanje«, ki je še vedno negotovo. Pravi preizkus nas še čaka, tega se zavedamo, zato ne iščemo bližnjic. Praktično vse moramo pravzaprav še narediti. Veste, vsa ta razmerja med strankami lahko še zelo nihajo.

Umazana kampanja, ki je verjetna, marsikomu se zdi, da je praktično neizbežna, bo bolj posledica vložkov, ki so s temi volivkami povezani. Vladajoča opcija si zelo želi še en mandat, in to iz različnih motivov. Evidentno je, da ciljev, ki so si jih v tem mandatu zastavili, niso realizirali, mnoge so celo opustili in zaključujejo mandat popolnoma drugim diskurzom, kot so z njim pričeli, da o njihovih obljubah iz časa volilne kampanje sploh ne govorimo. Zato ni čisto jasno, s čim naj bi se pravzaprav v nov mandat podali, še manj pa je jasno, kaj bodo v novem mandatu, če ga dobijo, počeli. Glede te temeljne verodostojnosti obstaja velika negotovost. Nedvomna pa je krčevitost za vsako ceno dobiti še en mandat ... Mislim, da se vedno bolj zavedajo tega, da volitve za-

res dobiš šele, ko si ponovno izvoljen. Prva zmaga je običajno v bistveno večji meri poraz nasprotne strani. Po drugi strani sem sam v tem času precej več pobud za intervjuje zavrnil, kot pa sprejel. *Mag?* Kaj pa vem, ne spremljam ga posebej in ne vem, če nam je v tem tedniku naklonjena kakšna posebna pozornost – pod prejšnjo ekipo nam je gotovo bila: do komičnosti pretirana in negativna. Spominim se nedavne naslovnice, na kateri je bil v centru Borut Pahor, ob njem pa so bile zapicene pušice vseh konkurenčnih, levosredinskih strank, med njimi tudi puščica Zares, kar naj bi dajalo vtis, kot da smo vsi proti njemu. To se mi ne zdi ravno neka naklonjena interpretacija. Pa ne le zato, ker puščica ni zadela, saj se občasno ukvarjam tudi z lokostrelstvom, ampak predvsem zaradi napačnega prikaza naše pozicije in domnevne smeri naših osti. *Delo?* Pa pogledjmo. V redu, imel sem intervju kot predsednik novoustanovljene stranke. To se mi zdi precej logično in običajno. Tudi Bojan Šrot ga je imel, tudi Peče še pred ustanovitvijo stranke, pa Kresalova še pred tem. V mesecih pred ustanovitvijo stranke so z *Delo* prihajale mnoge pobude, da bi dal intervju, pa ga nisem hotel. Ni se mi zdelo umestno. Na nacionalni televiziji so, na primer, vsi novoizvoljeni predsedniki parlamentarnih strank – kaj šele novoustanovljenih – dobili možnost samostojnega predstavitvenega nastopa v *Odmevih*. Razen Zares? Jaz sem to vabilo dobil in udeležbo tudi potrdil, ampak ga je urednik naknadno preklical, češ, kaj si pa domišljate, saj tudi Marko Brecej ni imel svojega termina, ko je postal predsednik stranke Akacija. In smo se pač morali sprijazniti. Na *Delu* sem v zadnje-

Kako pojasnjujete vašo medijsko popularnost?

Ta popularnost je relativna in deloma sem že preogovoril na to vprašanje. Ne gre za neko izrazito in enkratno potezo, s katero bi zasenčili vse druge, temveč gre za neko dovolj zmerno umeščanje. Ne bi želel biti lažno skromen, ampak v resnici sam razumem stvari tako, da gre pri omenjenih lestvica za neko investicijo, za neko pričakovanje, za neko upanje številnih ljudi, da bomo vztrajali pri tem, s čimer smo pričeli, in dopolnili obstoječo politično ponudbo, s katero niso zadovoljni. Rekel bi, da imamo potencial in prav to ti »rating« v prvi vrsti potrjujejo. Po drugi strani pa je z vsemi potenciali tako, da se morajo realizirati, če naj potrdijo svojo vrednost. Za to pa moramo še precej postoriti.

Imeli ste kar nekaj intervjujev v Delu, Mag vam je relativno naklonjen in lahko bi se uprašali, kako je možno, da ste tako popularni, saj tehnično noben predsednik stranke nima toliko medijske podpore kot vi. Vsaj zadnjega pol leta ste zelo dobro zastopani v medijih.

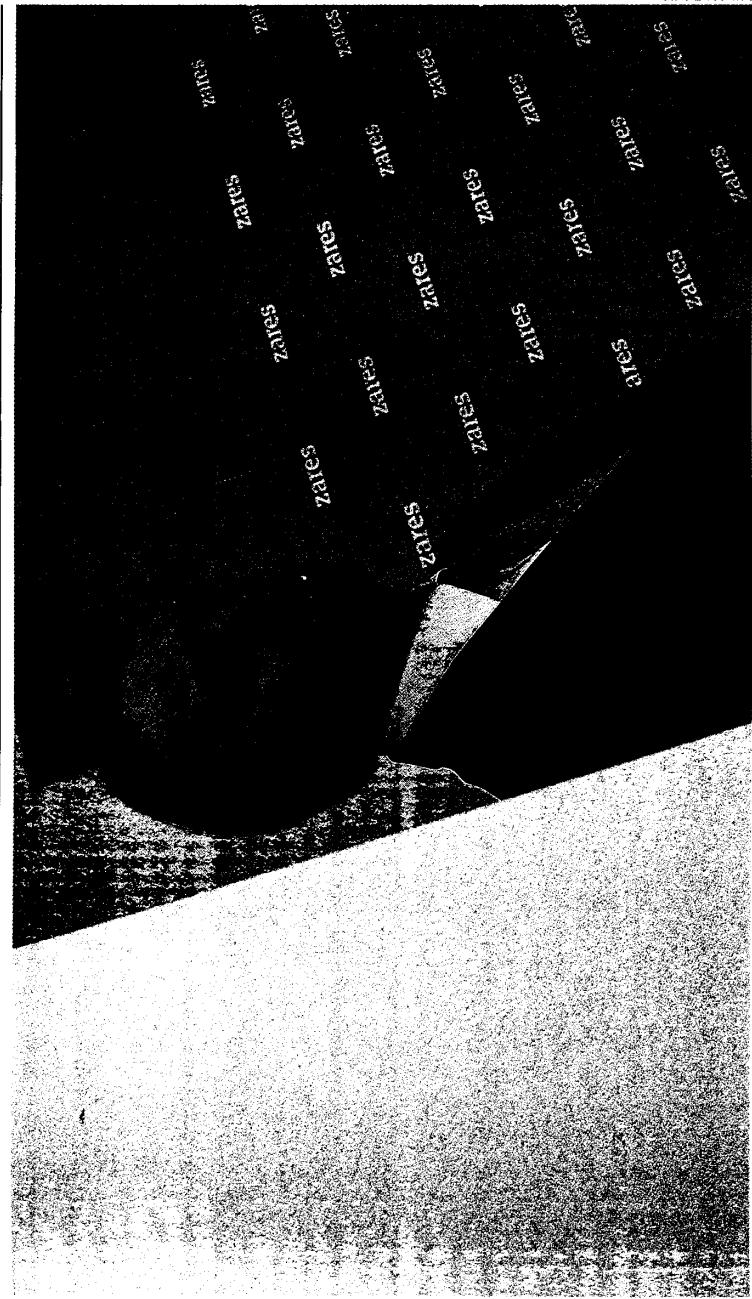
ga pol leta nastopil še v trojnem skupnem intervjuju z voditeljema SD in LDS, nazadnje pa je bil objavljen še krajši razgovor z menoj ob smrti Janeza Drnovška, in sicer v širšem sklopu pričevanj nekaterih njegovih sopotnikov. Bojim se, da tisti, ki v tem vidijo zaroto in privilegiranje, milo rečeno razpolaga z bolj čudaškimi argumenti. Zdi se mi, da gre pri vseh teh očitkih za neko projekcijo in nestrpnost, za poenostavljanje tega, kar se res dogaja. S tem se bo očitno treba še soočiti, čeprav je ideja o nekem mojem posebnem medijskem vplivu popolnoma brez podlage in nesmiselna.

Kako bi potem komentirali izjave nekih analitikov, da ste v predvolilnem dogovoru z SLS, ki vam omogoča medijski prostor v njihovem medijskem zaledju?

Konkretno verjetno govorite o tekstu Stanislava Kovarja iz *Financ*. Opozorili so me na njegova razpredanja in sem jih na hitro preletel. Posebne analitike tam ni najti niti z najboljšo voljo. Priznavam, da verjetno o ekonomiji tudi kaj relevantnega napiše in ga nekateri kolegi prebirajo ter od tega kaj imajo. Ko pa se spusti na teren, ki je meni po naravi dela bližje, ker poznam dejstva in večino okoliščin, pa mi seveda ne more povedati ničesar, razen izpovedati nekih frustracij. Pri teh njegovih tekstih je dovolj prebrati mednaslove, ki so namišljene teze, opremljene kasneje s prirejenimi in izmišljenimi »dejstvi«. Predšolsko prozorno. V svojem odgovoru sem za bralce *Financ* zgolj natančno citiral svoja stališča iz časa, ko se je rojeval »laški imperij«, ko je bila še kako živa zgodba o nacionalnem in racionalnem interesu ter o nastajajoči oligarhiji. Govorim o *Mladinem* intervjuju iz januarja 2002, kjer sem bil do konca ekspliciten,

Šlo je za podjetje, ki po vseh kriterijih počne natančno tisto, o čemer naj bi obstajal nek velik konsenz, da je prihodnost Slovenije.

političnem pohodu?

Vrniva se spet v čas najtrdnjše tranzicije. Zagotovo sta iz tega obdobja zelo zanimivi dve aferi, ki posredno ali neposredno zelo zadevata LDS in njene člane. Prva afera, ki jo imam v mislih, je afera Optimizem. Zanimiva me, kako bi danes, glede na dejstvo, da ste bili takrat zelo pomembni in vpliven član LDS, komentirali celotno zadevo?

Ja, danes ne bi več kaj dosti vedel o tem, če ne bi v času lanskoletne predsedniške kampanje malenkost osvežil spomin na to zadevo, ker je bila to afera, zaradi katere je bil, če prav vem, interpeliran takratni ministar za finance Gaspari. Pričakovano je bila tudi v tej kampanji omenjena ta zgodba, a vse skupaj ni imelo nekega efekta, niti ni bila posebej izpostavljena. Bolj se jo je skušalo navreči mimogrede kot reminiscenco na neko afero, v smislu »saj vsi vemo, za kaj gre«. Ampak očitno to ni bil res, saj so prav tisti, ki so zadevo skušali lansirati, vedeli, da zgodba ni stala niti takrat in še manj stoji danes. Morda zanimiv detalj iz tistega časa: Vladimir Slejko je bil podjetnik in tudi skupaj za Edwardom Ovnom delegat zbora občin prve osamosvojitvene skupščine. Oba sta tvorila pomembno jedro t. i. podjetniško-pragmatične frakcije tedaj še Liberalno-demokratske stranke, ki je v začetku leta 1992 že skoraj prevzela stranko in bi ji jo verjetno tudi uspelo, če se takrat ne bi pojavil dr. Janez Drnovšek. Ta frakcija se je dogovarjala s tistimi, ki so znotraj Demosa rušili Peterleta in so za prevzem vlade nujno potrebovali glasove delegatov takratne LDS, ki je imela kot posamezna stranka v tisti skupščini najštevilčnejšo poslansko skupino. No, Drnovšek je pokvaril te načrte na obeh straneh, kar je bilo boleče, in spomnim se, da so njegov prihod na prvo srečanje LDS razočarani posamezniki pospremili s pripomkami, na katerih je pisalo »Drnovšek, šta nam trebaš?« ...

Kar zadeva omenjeno »afero«, je šlo takrat, če prav razumem, za državno garancijo, povezano z nekim projektom Slejkovega podjetja Optimizem. Mitijski Gaspari, vedno več kot previden mož, je sam sebe in tudi javna sredstva pri tej konkretni zadevi maksimalno zavaroval. V zavarovanje je zahteval eno od podjetij, ki so bile v lasti Optimizma, če se ne motim, je šlo za Kovind iz Unca. Ko je dano poročstvo države zapadlo, je ministarstvo za finance garancijo unovčilo. Podjetje je bilo

prodano in iz kupnine poplačano državno jamstvo. Šlo je za neko tveganje, a ne na strani države, temveč na strani podjetnika, ki je vse vzel nase. Ko ta dejstva pri-merjaš z afero prodaje Mercatorja v tem mandatu, kjer je ogromne denarje izgubila samo država, se res lahko zamisliš nad tem cinizmom.

Druga afera, ki pa se neposredno dotika vas, je afera Ultra.

Mislím, da je čas dal ustrezen komentar. Po nekaj manj kot štirih letih te oblasti, ki se je poskušala vpostaviti tudi z napadi na to podjetje, ni bilo kljub velikemu angažmaju vseh instanc dokazano nič od tega, kar so trdili, podjetje pa živi naprej in posluje predvsem na mednarodnih trgih.

V zvezi s tem je bila celo izredna seja ...

Bilo je veliko vsega, veliko insinuuacij. Že takrat je Peter Frankl, urednik časnika *Finance*, s katerim se sicer le v redko čem strinjava, povedal, da so po njegovem poznavanju stvari (in o teh rečeh je bil vedno dobro poučen) v zadevi Ultra v slepi ulici in na napačni sledi. Tak frontalen napad na neko podjetje ne bi bil tako zelo zavržen, če bi šlo za neko garažno firmo, za prekladalce škotel, nek export-import ali kaj podobnega. Ampak v primeru Ultra - in to so protagonisti vedeli - je šlo za podjetje z več kot dvesto zaposlenimi, mladimi in izobraženimi ljudmi v Zagorju, Ljubljani in v Mariboru. Šlo je za podjetje, ki po vseh kriterijih počne natančno tisto, o čemer naj bi obstajal nek velik konsenz, da je prihodnost Slovenije. To je podjetništvo, utemeljeno na inovacijah, na novih visokotehnoloških rešitvah, na proizvodnih z veliko dodano vrednostjo. Nena-za dnje, šlo je za podjetje, ki je globalno oziroma izvozno usmerjeno. Danes je vsakomur jasno, da bi doslej glede na sovražno okolje, v katerem se je znašla Ultra, morala propasti, če bi bila kakorkoli odvisna od spornih »netr-žnih« poslov in sploh od domačega okolja. Zasljepljeni politikantski aginatorji pač ne vedo, kaj pomeni zagotovi plačo več kot dvesto ljudem vsak mesec, da investiranja v razvoj podjetja niti ne omenjam? Kdor je bil v gospodarstvu, se tega zaveda. Ultra je sicer preživela in se uspešno razvija naprej, predvsem zaradi tega, ker je bila od vsega začetka usmerjena na tuje trge, vendar

ostaja grenak priokus. Ko sem leta 2003 šel iz politike, sem se želel zaposliti v prav takšnem podjetju, tudi na ta način pomagati in podpreti pravo podjetništvo. Ta-krat so mi mnogi svetovali, naj grem v upravo Krke, Luke Koper in ne vem, kaj še vse, ampak to bi bilo res nekredibilno in bi samo okrepilo razumevanje politike kot odskočne deske na dobro (pre)plačana mesta v gospodarstvih gigantih. Če bi naredil kaj takega, bi si na nek način pljunil v obraz. Zato je bila zame in za mojo vest odločitev oditi v podjetje, ki ima lastno razvojno substanco in se ukvarja s stvarmi, ki me tudi sicer zanimajo, v smislu novih tehnologij, edina mo-žnost v gospodarstvu. Vesel sem, da je podjetje ta brez-obziren politični napad ne le preživelo, ampak ga celo izkoristilo za dodaten zagon, spodbudo, da se še bolj osredotoči na tuje trge in poslovanje z zares uglednimi multinacionalkami. Nenzadnje usmerja popolnoma vse svoje prihodke v razvoj in ekspanzijo v različne države sveta. Ta vlada je takrat, ko je šel pred kakšnim letom dni njen predsednik na obisk v Savdsko Arabijo, v živo videla, kaj Ultra dejansko pomeni. V delegaciji je bil namreč tudi njen direktor, Gregor Breznik, saj je Ultra tam prodala svoj sistem mobilnega plačevanja, v Sloveniji znan pod imenom Moneta. Na tem srečanju so se na lastne oči prepričali, kako se s samozavestnim nastopom in znanjem, na katerem edino lahko takšen nastop stoji, nastopa na tujih trgih. A zunanji zavrtni odnos se ni spremenil, ker gre očitno po eni strani za slabo vest, po drugi strani pa za ljudi, ki nikoli niso pripravljeni priznati napake. Za prihodnost vendarle upam, da bo politika razumela, da gospodarstva ne more obravnavati v kontekstu bitke vseh proti vsem, z delitvami na naše in vaše. Tu nas čaka še veliko dela. Zbor za republiko je stari tezi »kdor ni z nami, je naš sovražnik« pred leti zoperstavil drugo: »Kdor ni proti nam, je z nami« in to je pred nedavnim predsednik vlade ponovil. Toda v ozađu je enaka in skrajno pro-blematična shematika, kjer se vse presoja po arhaič-nem kriteriju nekega hierarhičnega odnosa med nami in drugimi. Zakaj bi bilo v 21. stoletju sploh potrebno razvrščati ljudi, podjetja ipd. po teh predmodernih ka-tegorijah? V Sloveniji je ogromno ljudi, ki ne želijo, da se jih klasificira in da država do njih vzpostavlja nek odnos na podlagi tega, kaj si oni mislijo o neki politični opciji. Oni želijo delati svoje in država ter tista stranka, ki nanjo v nekem trenutku odločilno vpliva, je dolžna najmanj, da jih pri tem na noben način ne ovira.

Gradbene afere. Verjetno ste že v devetdesetih le-tih vedeli, da gredo zadeve v napačno smer. Kako bi komentirali dejstvo, da se je vse skupaj začelo že pod vladavino LDS, ko se je delal avtocestni križ, ko so bili mnogi posli milo rečeno nenavadni s cenami, ki so se nenormalno dvigovale in ko se je politično kadrovalo? Kakšno je vaše mnenje o nedavnih aretacijah?

To je obsežno vprašanje, zato se mi zdi, da je prav, da ga postavimo v nek kontekst. Tukaj ne bi spet po-navljal tistega, kar sem že povedal o koalicijah in o »vladavinah« tega ali onega. Kakšne koalicije so v po-gojih blokvske razdelitve lahko nastajale v Sloveniji, kako so bile suboptimalne in kako so manjše stranke v njih imele neproporcionalno veliko vlogo. Da so, na primer, ultimativno zahtevale prav določene resorje. Vemo, o kateri stranki govorimo, ki je vedno insistirala na kmetijskem in prometnem resorju. Tega ne govorim z namenom, da bi trdil, da največja stranka pri tem ni imela nobene odgovornosti, ampak tako je bilo.

Morda bi se to, na neki točki, dalo zaustaviti ... Na kateri pa?

Na primer pri nenormalnem dvigovanju cen, pri projektih, ki so se, na obeh vseh, dražili od petdeset do sto odstotkov.

Tu ne gre za neko točko, ampak za velik problem sistema javnega naročanja, ki je v Sloveniji še vedno zelo kritičen. Znotraj tega je tudi ideja, da je najnižja cena edini kriterij, ki je tolikokrat sama sebe postavi-tila na laž, indikator, da bi se veljalo tega vprašanja lotiti bolj temeljito in strokovno. Resnica teh najniž-jih cen je očitno ne samo slaba kvaliteta, ampak se na koncu tudi zgodijo nizi aneksov, tako da pogosto vidimo, da je najcenejše na koncu najdražje. Dejstvo je, da je v igri javnega naročanja država ponudnikom nedorasla. In tu bo treba stvari bistveno spremeniti. Glede visoke cene izgradnje avtocestnega križa pa je korektno, da se zavedamo tega, da smo v Sloveni-ji pri tej gradnji zelo zahtevni, in to ne samo ko gre za kvaliteto samih cest. Do konca letošnjega leta bo Dars zadolžen približno za štiri in pol milijarde evrov. Od tega je več kot milijarda evrov namenjena oz. je bila potrošena in bo letos še potrošena za stvari, ki neposredno iz avtocestami nimajo nobene zveze. Pa ne mislim niti toliko na dejstvo, da redko kje v Evropi vidiš postavljenih toliko protihrupnih zaščit, spelja-nih toliko viaduktov za domala vsako stransko pot, če izbir dražjih tras, po katerih so speljane avtoceste sploh ne omenim ... Zakaj bi bil to problem izvajal-cev? Izvajalci imajo vedno in povsod najraje dodatna dela. Želimo pač imeti neko višjo kvaliteto, do prosto-ra imamo razvit odnos, to pa stane. Dejstvo je, da je bilo pri gradnji avtocest vključenih še veliko drugih stvari: urejanje podtalnic, vodnih režimov, stranskih cest, arheoloških raziskav, lokalne skupnosti so znale z močjo (ne)soglasij pristaviti svoj lonček ... To pra-vim zato, ker se tako rado poenostavlja. Da imajo po drugi strani gradbeniki namen zaslužiti, tudi ni neko novo odkritje - a država mora z razvitim sistemom javnega naročanja in nadzora zagotoviti red, pregle-dnost in racionalnost. In tu, priznajmo, doslej ni bila dovolj uspešna nobena vlada.

Podobno je tudi z investicijami v zdravstvu. Samo pogledite, na kakšen način se loteva država investicij v zdravstvu. Zakaj bi bil problem izvajalca, če se naroč-nik obnaša neracionalno, popolnoma drugače kot pri zasebni investiciji. Znani so primeri, ko so posamezni zdravniki zahtevali neko najodobnejšo, najkomplek-snejšo ter - seveda - najdražjo napravo (ki potem na-vedno tudi ni polno izkoriščena), ko pa so šli v zasebno prakso, so znali s kirurško natančnostjo izbrati napra-vo z optimalnim razmerjem med ceno, zmogljivostjo in izkoriščenostjo. Zato je vse skupaj v prvi vrsti problem javnega naročanja.

Če pa pogledamo te aretacije, s čim imamo dejansko opraviti? Imeli smo več mesecev sledenja, prisluškova-nja in vseh ostalih sredstev, ki jih ima na voljo država, na koncu pa smo dobili enega državnega uradnika, ki naj bi skušal od različnih ponudnikov preko lobistov vladne stranke zelo agresivno izposlovati, da v projekte kot podizvajalca vključijo nekega njegovega sorodnika. Očitno gre za izrazito nesorazmerje med uporabljeni-mi sredstvi in rezultatom, toda zame je ključna izjava tega uradnika, s katero sodeč po objavljenih prisluhljih utemeljuje svoje početje, češ, to delajo vsi, zakaj ne bi še jaz. Tako da ne gre samo za problem javnega na-ročanja, ampak tudi za problematičen zgled, ki ga je ta vlada s svojim plenilskim delovanjem v veliki meri vzpostavila. Zdaj vsi zanjemo, kar je sejala. In takšni negativni zgledi so izjemno trdovratni. Rubikon je bil prestopljen in zelo veliko napora bo potrebno vložiti, da se bodo stvari spremenile na bolje. ■

Ampak po drugi strani je cena bližnjic vedno previsoka.

jasno in zelo ostro proti izgradnji teh imperijev na tak način, proti manipulativnim interpretacijam nacionalnega interesa in vzpostavljanju oligarhične strukture s pomočjo kolaboracije politike. Ampak to je očitno nekaj, kar ne šteje, ker se ne poda tako zelo lepo v neko vnaprejšnjo shemo teorije zarote.

Zato je moj odgovor na trditev iz vašega vprašanja nedvoumen: nobenega takega dogovora ni in tudi popolnoma nobenega stika nimam z nikomer od omenjenih. Bojana Šrota sem nekajkrat srečal na nastopih v televizijskih oddajah, kjer nastopamo kot predsedniki strank; to so edini stiki, ki jih imam. Menim, da ima on precej težko nalogo, saj je v položaju, ko je med kladivom in nakovalom. Verjamem, da ima s tem toliko dela, da se težko ukvarja še s tem, kako pakirati še s kakšno drugo stranko, ki mu je do neke mere tudi konkurenčna. Zdi se mi, da gre spet za neko izrazito poenostavljeno shemo, ki gre mimo vseh dejstev in ki v osnovi žal, meče slabo luč na omenjene medije, pri čemer je čisto vseeno, kdo so njihovi lastniki. To je najslabša poponitica in je za medijski prostor kot tak zelo škodljivo, da se tako aprioristično diskvalificira novinarje in urednike v teh časopisih, kot da so slepi izvrševalci nekih naročil svojih nadzornikov ali lastnikov. Stvari so bistveno bolj komplicirane in kompleksne, zato bi bilo dobro, če bi obravnavali medijsko dogajanje bolj analitično in z neko načelno senzibilnostjo, ne pa z najbolj priročnimi in dokončnimi diskvalifikacijami. Enako velja tudi za politiko, saj stranke, ki druga z drugo obračunavajo na skrajno radikalen način, sploh ne vidijo, da žagajo vejo, na kateri tudi same sedijo. Ko greš v diskvalifikaciji nasprotnika tako čez rob, ko pride tako daleč, da prevlada kategorija totalnega sovraštva, potem je jasno, da politične stranke tudi tam, kjer bo potrebno, ne bodo moge doseči racionalnega konsenza. Predvsem pa bo vse to vodilo k nekemu apriornemu zavrzanju politike kot take. Ravno zato se mi zdi, da bi se bilo dobro na obeh področjih – tako medijskem kot političnem – zgledovati po državah z daljšo tradicijo: medijskega reguliranja, predvsem samoreguliranja, kot tudi politične koeksistence, kohabitacije, kjer poznajo ne glede na velike razlike neko nevidno mejo, ki je ne prestopijo, saj vedo, da bo sicer v temelju zamajano in nepopravljivo prizadeto tudi samo mesto, iz katerega govorijo.

*Če se vrneva k monopolizaciji gospodarstva. Več-
na monopolizacije se je zgodila v devetdesetih letih z
relativno počasno in preveč previdno privatizacijo.
Takrat se bili pomemben in oblikovalec politike v LDS.
Kako ste gledali na te zadeve?*

Takrat je bila moja prva naloga upravljanje s stranko in vzpostavljanje mreže ter skrb za to, kako se stranka razvija in predvsem, kako se v svojih apetitih omejuje. Pri tem sem imel ves čas močno podporo predsednika stranke Drnovška, sem pa seveda bil včasih udeležen tudi v razpravah o omenjenih vprašanjih. Mislim, da odločitev za slovensko varianto privatizacije ob vseh slabostih, ki jih vidimo danes, ni bila najslabša in ni imela prepričljivejše alternative. Demos je pravzaprav razpadel na točki spora o tem, kakšna naj ta privatizacija bo. V igri je bil model veliko bližje madžarskemu, kjer bi že v samem startu prišlo do izrazitega meddrž-skega prevzemanja podjetij z na stežaj odprto opcijo (pre)prodaje tujcem. S tega vidika postopnost sploh ni bila slaba strategija. Tudi zato, ker je bila v funkciji vzdrževanja temeljnega družbenega tranzicijskega ravnotežja. Drnovšek je velikokrat govoril o iskanju tega balansa med krepitvijo konkurenčnosti in razvojne orientiranosti gospodarstva ter socialne občutljivosti in vzdržnosti. Ta socialni pakt je bil močan dejavnik

vendarle bile izbojevane. To niso bile majhne stvari. Ni vsaka politika do te mere imuna na te bližnjice in skušnjave, kot je bila politika takratne vodilne stranke. Za tem stojim še zdaj, da se namreč še ni pojavila neka politična opcija, ki bi to imunost demonstrirala v večji meri. Sploh pa ne ta v sedanjem mandatu, ki je zelo hitro podlegla in uporabila oz. zlorabila vse vzvode, ki jih politika ima vedno na voljo, za doseganje nekih partikularnih in celo zasebnih ciljev. Če so se kasneje ti cilji npr. na medijskem področju, če govorimo o zadevi Mercator in povezanih »eksternalijah«, skazili in akterji obrnili proti načrtovalcem, to ne spremeni osnovnega dejstva oz. pristopa, metode, motiva, ki je bil na delu pri tej zavrženi работi. Dejstvo je, da je politika prestopila Rubikon ne le v smislu gospodarnosti, ampak tudi etike, ravno zato bo v naslednjem mandatu zelo pomembno, če naj se sploh kdaj realizirajo kakšne dolgoročne vizije, da se vrnemo vsaj na tisto izhodišče, kjer je Slovenija nekoč že bila, ko je bolj premišljeno in z več argumenti izvajala privatizacijo.

Na kongresu v Portorožu je leta 2002 pokojni Drnovšek opozoril na klientelizem prav v vrstah LDS. V kolikšni meri je bila posledica tega razpad LDS in pred tem nekih kapitalističnih interesnih skupin, ki so razvile tudi v monopolizaciji slovenskih trgov?

Z Drnovškom sva se takrat zelo veliko pogovarjala o tem. Poleti leta 2001 sem odšel na študijski dopust in tudi odstopil kot generalni sekretar stranke. Tedaj se je znotraj takratne LDS začela bitka za Drnovškovo dediščino. Vedelo se je, da se na ene volitve za predsednika vlade ne bo šel. Bila je pa dilema tudi pri njem samem, ali bo mandat kot predsednik vlade tudi dokončal ali pa bo šel leta 2002 na predsedniške volitve. Veliko sva se o tem pogovarjala. V začetku leta 2002 so se na točki, kdo bo novi generalni sekretar, začeli nasledstveni spopadi znotraj stranke. Drnovšek je želel, da še enkrat kandidiram in na nek način preprečim to, kar se je dogajalo, vendar tega iz vrste razlogov nisem želel narediti. Sem pa konec januarja 2002 v že prej omenjenem intervjuju za *Mladino* napovedal zaton LDS. Tisto, kar se je znotraj LDS vedno bolj izkazovalo skozi boj za prevzem stranke, je postavilo v oklepaj oz. začelo najedati tisto, s čimer se je stara LDS najbolj razlikovala od drugih strank. To pa je ravno neka distanca do same sebe, ideja, da politika ne služi zadovoljevanju plenilskih ambicij. Tu je bil Drnovšek vsa leta zelo truden in je uvedel strogo ločnico med državo oz. vlado in stranko. Najna razmišljanja so bila zelo podobna in on jih je v govoru na tem kongresu še enkrat poudaril, jasno opozoril in dal vedeti, da bo stranka izgubila, če bo podlegla instrumentalizaciji interesnih skupin. Potem se je odločil za predsedniške volitve, kar se je tudi meni zdela pametna odločitev. Vse ostalo je znano, kaj se je zgodilo in zakaj se je zgodilo. Poslanci in poslancem, ki so odšli iz LDS in ustanovili društvo Zares pred enim letom, so to v veliki meri storili tudi v kontekstu želje, da se neka politična izbira utemelji na tistem, kar je šlo po tisti veliki zmagi leta 2000 in po Drnovškovem odhodu v stari stranki vedno bolj v izgubo.

Kakšno je bilo vaše sodelovanje s Petrom Rigmom?

Peter Rigl se je pojavil v začetku devetdesetih let. Mogoče je zanimiv detalj, da je sintagma »Slovenija – zgodba o uspehu« prvic uporabil prav on v nekem intervjuju v *Sobotni prilogi* kmalu po osamosvojitvi. To je bil kasneje eden od naših treh sloganov na volitvah konec leta 1992. »Prihodnost ni črna!«, »Ne levo ne desno, na bolje!« in »Slovenija, zgodba o uspehu!«. Rigl je imel ob tisti kampanji bolj obrobno vlogo, ki pa je

zadoščala za to, da je bil tudi on poleg sedeža takratne LDS, kjer sem bil jaz, deležen prisluškovanja. Prisluh telefonom je odobrila Miha Brejc, predstojnik takratne Varnostno-informativna služba, formalni razlog pa je bil, da naj bi bili z nami povezani neki domnevni trgovci z orožjem iz Bosne. Imeli smo res opravka s pomočjo posameznim beguncem iz ZSM BiH, vse ostalo pa je bilo privlečeno za lase. Pri Riglu pa naj bi šlo za domnevno trgovino z nekimi strateškimi surovinami ... Prozornost tega danes nezasiščenega početa državnih prisluškovalcev kaže, da se mu je pripisovalo preveliko vlogo že v samem startu. Tu pa tam je imel kakšno sugestijo, kakšno idejo, predvsem pa je bil mednarodno vpet podjetnik, ki je te razmere sorazmerno dobro poznal. Kasneje je sodeloval v strankinem odboru za podjetništvo, to je bilo pa tudi vse.

Toda marsikdo ga še vedno vidi kot sivo eminenco LDS.

Kje pa. Peter Rigl je z LDS sodeloval sorazmerno kratko obdobje. Njegovi vloži se je rado pripisovalo marsikaj in iskalo različna ozadja oz. motive. To so bila tista leta, ko se je povsod videlo dolgo roko t. i. udbomafije in on je bil kot človek, ki je izhajal iz Šmelta, »slovenskega Genexa«, kot se je temu takrat reklo, hvaležen material za gradnjo nekega mita o nekakšni sivi eminenci. Malo pa je v teh zgodbah tudi sam užival.

Ko sva že omenila Udbo: v nekem odličnem dokumentarju je Niko Kavčič zelo dobro opisal, kako je spravljal Udbo finančna sredstva v tujino. Ves čas tranzicije se je špekuliralo tudi o tem, da je bil del teh finančnih sredstev dejansko namenjen za kapitalisko ozadje levice in posebno LDS. Kako bi komentirali to vrstno očitek o kapitalistkem zalediju LDS?

Kaj takega se je vedno špekuliralo, ampak tisti, ki so špekulirali, so najbolj vedeli, da samo špekulirajo. Nenazadnje so imeli vedno dovolj vzvodov za to, da bi ugotovili karkoli že, pa niso uspeli nič dokazati. Kje so kakšna dejstva? LDS je bila stranka, ki ni mogla, kljub temu, da je bila dvanajst let na oblasti (plus, kot se je rado reklo, na »petinštrideset let podlage« ...), priti do lastnih prostorov. Po drugi strani pa lahko vidimo, da je SDS po treh letih vladanja zlahka odštela koptico denarja (več kot 1.500.000 evrov) za nakup vile.

Poslovanje stare LDS je bilo vedno zelo na obeh javnosti. To ni bila profita ustanova in kdor je pogledal izkaze o poslovanju, je lahko videl, da se je stranka ob vsakih volitvah zelo zadolžila in potem do naslednjih volitev iz rednih javnih virov odplačevala dolg. V prenesenem smislu je bila LDS v bistvu podmornica. Redko se je dvignila do nulte točke, do gladine, da je zajela sapo, potem je potonila in spet počasi lezla gor. Torej, nobene take injekcije nikoli ni bilo, čeprav sem si, kot nekdo, ki je imel z bilanco stranke veliko dela, želel, da bi bilo lažje. Na koncu koncev ni najbolj prijetno voditi volilnih kampanj in drugega, če veš, da gre vseskozi za nek kreditni aranžma. Ampak po drugi strani je cena bližnjic vedno previsoka. V teh zgodbah o udbovskih finančnih intervencijah je torej precej megle, tudi izhajajoč iz omenjenega dokumentarja, v katerem je zadeve pojasnjeval Niko Kavčič. V njem ni namreč nobene podlage za trditev, da je nekeje po letu 1990 obstajala neka velika količina denarja, ki naj bi se uporabljala za take namene. Sam Kavčič je nazorno pripovedoval, kako so tisti, ki so imeli vpliv na te »para-resurse«, v veliki meri in v širšem pomenu besede investirali v osamosvojitve Slovenije. Pod slovenskim nadzorom so zadrževali devizna sredstva, pomagali so vzpostavljati posamezne gospodarske družbe v Sloveniji ipd.

Zato ni čisto jasno, s čim naj bi se pravzaprav v nov mandat podali, še manj pa je jasno, kaj bodo v novem mandatu, če ga dobijo, počeli.